

2 / 2007

ODBORNÝ ČASOPIS PRO FILATELII,
NUMISMATIKU A NOTAFILII

ROČNÍK XII.

VYCHÁZÍ 28. 4. 2007

VYBRANÉ ČLÁNKY PUBLIKUJEME I NA WWW.FILATELIE-KLIM.COM

Z OBSAHU

- Vzácné celistvosti z Mikulova.....1
- Plebiscitní razítka (V. část).....4
- „Nepřípustné“ dopisy z 50. a 60. let.....8
- Košícký aršík - deskové vady.....10
- Tajemství šifry JINDRA S.....12
- Zemřel Walter Rauch.....18
- Mezinárodní odpovědky.....22
- Mimořádný letecký dopis.....27
- Hospodářství a věda 1923 (I. část).....28
- 70 let Emila Pelikána.....31
- Nové známky SR a ČR.....31,32

AUS DEM INHALT

- Seltene Belege aus Nikolsburg.....1
- Plebiszitstempel (V. Teil).....4
- „Unzulässige“ Briefe aus den 1950er und 1960er Jahren.....8
- Plattenfehler des Kaschauer Blocks.....10
- Das Geheimnis der Signatur „JINDRA S.“.....12
- Walter Rauch gestorben.....18
- Internationale Antwortscheine.....22
- Ein außerordentlicher Flugpostbrief.....27
- Wirtschaft und Wissenschaft 1923 (I. Teil).....28
- Emil Pelikán - 70 Jahre.....31
- Neue slowakische und tschechische Briefmarken.....31,32

FROM THE CONTENTS

- Scarce covers from Mikulov.....1
- Plebiscite postmarks (V. part).....4
- „Not admitted“ covers from the 1950s and 1960s.....8
- Plate flaws of the Kosice minisheet.....10
- The secret of the code „JINDRA S.“.....12
- Walter Rauch deceased.....18
- International reply coupons.....22
- Extraordinary air mail cover.....27
- Agriculture and science 1923 (I. part).....28
- Emil Pelikán - 70 years.....31
- New Slovak and Czech postage stamps.....31,32

REDAKCE: Šéfredaktor časopisu Ing. Zdeněk Fritz

✉: Filatelie KLIM, Merkur, P.O.B. 431, 660 31 Brno 2

☎: 731 515 154

e-mail: risa@filatelie-klim.com

ADMINISTRACE A ZÁSILKOVÉ SLUŽBY:

✉: Filatelie KLIM, Merkur, P.O.B. 431, 660 31 Brno 2

☎: 542 211 931

e-mail: risa@filatelie-klim.com

REDAKČNÍ KOLEKTIV: Fr. Dvořáček, Zdeněk Filípek, Zdeněk Fritz, Pavel Matoušek, Jan Klim, Milan Kračmar, VI. Schödelbauer, Jan Štolfa

ODBORNÍ PORADCI: Jan Karásek, Milan Kračmar, Pavel Pittermann, Jiří Stupka, Svätopluk Šablatura

EXTERNÍ SPOLUPRACOVNÍCI: Miroslav Čapek, ČR; Hans van Dooremalen, Nizozemí; Vladimír Dražan, ČR; Petr Gebauer, ČR; Henry Hahn, USA; Otto Hornung, V. Británie; Walter Rauch, SRN; Jaroslav Verner, USA.

VYDÁVÁ: Merkur-Revue s.r.o., Veselá 37, 602 00 Brno 2

Odpovědný vydavatel: Jan Klim ☎: 542 211 931

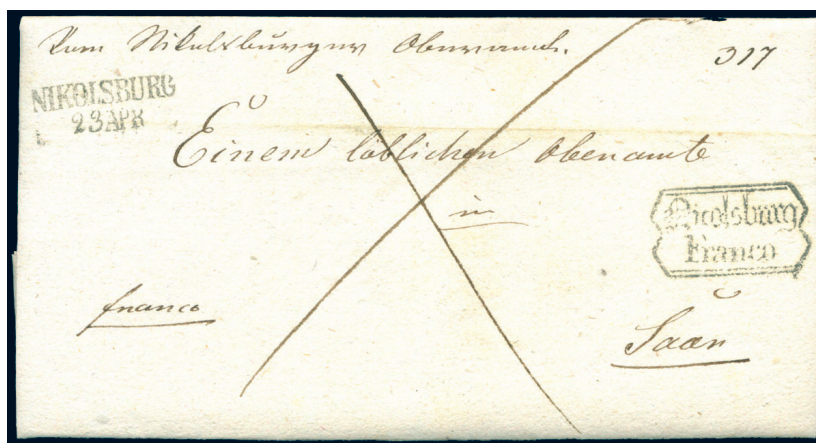
TISK: EUROPRINTY, spol. s r. o.

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s.p., OZ JM Ředitelství v Brně č.j. P/2-4838 ze dne 8. 12. 1995 MK ČR E7381 ISSN 1211-3077

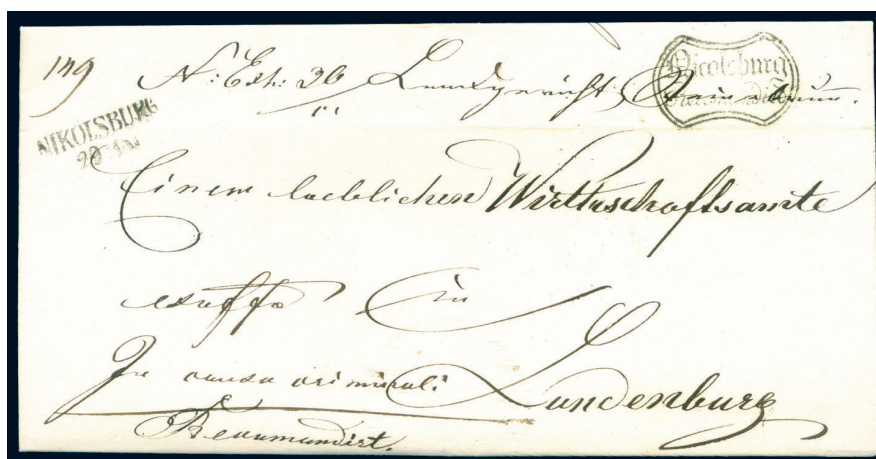
Vzácné klasické celistvosti z Mikulova

Zajímavosti z klasického poštovního období Mikulova jsou lahůdkou pro filatelisty. Mikulov je krásné město v úrodné oblasti na úpatí vápencových Pavlovských vrchů. Město proslulé jako pokladnice historických památek, jako centrum vinařství, výchoďště turistických výletů, hraniční přechod do Rakouska. Místo vyhledávané již od hlubokého pravěku, jak dosvědčuje nejen Venuše z nedalekých Dolních Věstonic. Město stavebně kultivované po dlouhá staletí pod správou Dietrichsteinů, malebně plastické v jinak spíše ploché jižní Moravě. Perla Moravy, jak Mikulov k hrdosti místních obyvatel označují především jeho návštěvníci.

Celé věky byl také průchozím místem obchodu a propojení všech okolních zemí. Naprosto samozřejmě zde vznikla i poštovní síť. Letopočet 1797, uváděný v souvislosti s nejstarší zmínkou o poště, dost pravděpodobně nemá s vlastním vznikem poštovního úřadu příliš společného (Votoček 1975, 513). Než byla vytvořena pravidelná a především dost rychlá poštovní síť, byly opravdu důležité a spěšné zprávy kupříkladu z dietrichsteinského ústředí přepravovány mezi jednotlivými panstvími pomocí rychlých posílů na koních. Dopisy pak byly označovány poznámkou „Cito“, příp. „Citissimmo“ (rychle, nejrychleji).

Skládaný předzámkový dopis, odeslaný do Žďáru (Saar) s podacím razítkem „NIKOLSBURG / 23 APR“ (1844) a dalším razítkem „Nikolsburg / Franco“.

Skládaný předzámkový dopis, odeslaný do Břeclavi (Lundenburg) s podacím razítkem „NIKOLSBURG / 20 APR“ (1847) a rekomandačním razítkem „Nikolsburg / Recomandirt“.

Po vzrušeném období napoleonských válek se uklidňovala situace a stabilizace se projevila i v poštovníctví. V té době začal místní poštovník používat první mikulovské razítko. Bylo jednoduché řádkové s nápisem NICOLSBURG (Vot. 1609/1). První použití se za léta od vyjití Votočkova soupisu podařilo posunout z roku 1818 až k datu 1816. Razítko je dlouhé 23 mm, v roce 1833 bylo nahrazeno delším razítkem (27mm) ve stejném provedení. Jeho otisky se vzácně vyskytují ještě na známkách I. rakouské emise. V běžné praxi bylo ovšem již v roce 1838 nahrazeno ještě větším a delším razítkem (39 mm), tentokrát s mírně pozmeněným názvem NIKOLSBURG (Votoček 1609/3). Všechna tato razítka neobsahovala datum a nevyhovovala zpřísněnému

Obálka doporučeného dopisu do Brna (Brünn), frankovaného na přední straně dvoupáskou 2 x 3kr 1. emise, na zadní straně je uhrazen rekomandační poplatek opět dvoupáskou 2 x 3kr. Podací razítko „NIKOLSBURG / 24 DEC“ je použito vpředu i vzadu.

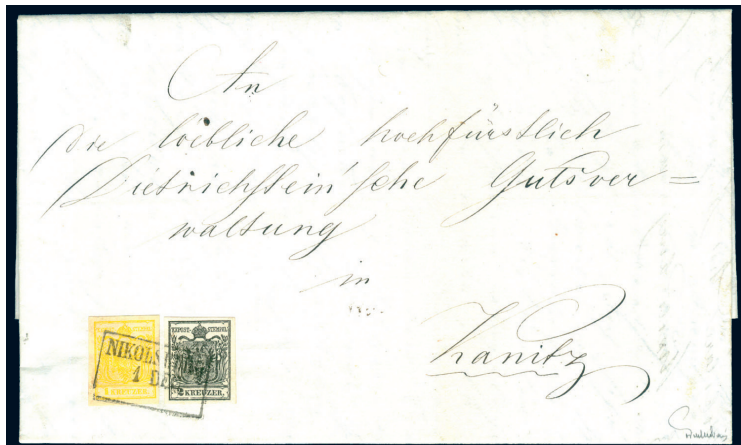
Rekomandační razítko je ozdobné „Nicolzburg / Recomandirt“. Rok odeslání dopisu není znám.

požadavku centrálního úřadu; byla ovšem čas od času používána jak při odbavování frankovaných zásilek (dokonce až do doby V. emise), tak častěji při razítkování zpátečních recepisů. Již v roce 1839 bylo razítko při běžném poštovním použití nahrazeno jiným řádkovým razítkem (o délce 30 mm), tentokrát již dvouřádkovým a s požadovaným datovým údajem. To bylo často používáno až do doby I. emise.

První známky přinesly do rakouského poštovníctví nový prvek. Na potřebu tyto známky znehodnocovat někdy reagovali poštmistři i pořízením nových razítek. Vedle mylného používání němých razítek několika našimi poštmistry ten mikulovský zavedl razítko předpisové, obsahující jak název poštovního úřadu, tak datový údaj. Razítko si dal vyrobít dokonce ve dvou variantách a obě začal používat v praxi. Jejich základem je opět dvouřádkové razítko se stejným textem a s datumkou; první varianta je umístěna v oválu (Vot. 1609/5), druhá v rámečku (Vot. 1609/6). Čas

Šperkem mezi mikulovskými poštmistrovskými razítky je dvojice razítek Nicolzburg Franco a Nicolzburg Recomandirt (Votoček 2954. a 3088.). Jejich obdobné výtvarné zpracování (zdvojené linie) a stejný typ písma, použitý pro název poštovního úřadu napovídají, že byly vyrobeny stejným autorem a dost možná i současně (dosavadní nejstarší zjištěná data jejich použití – 1835 a 1834 – to relativně připouštějí). „Franco“ razítko má přibližně tvar obdélníka s kratšími stranami čtyřikrát lomenými, rekomandační má tvar dvojhrané sekery – labris. Razítko „Franco“ ztratilo své opodstatnění se zavedením poštovních známek, protože právě ony víc než jasně tento akt dokládaly, a přestalo být používáno. Již dříve je pošt mistr používal občas velmi neobvyklým způsobem – na zásilku otiskoval pouze dolní část razítka s nápisem „Franco“. Dosahoval toho buď otisknutím této části na horní okraj dopisu (častější varianta) nebo po nabarvení spodní poloviny razítka na okraji barvicí podušky, případně překryl jeho horní část snad papírem a razítko otiskl více do plochy adresní části dopisu (spíše výjimečná varianta).

Skládaný dopis do Kanitz u Brna (Kanitz), frankovaný dvoubarevnou frankaturou 1 + 2 kr 1. emise („patriotische frankatur“). Podací rámečkové razítko „NIKOLSBURG / 1 DEC“ (1854).

od času ovšem použil i některé z předchozích razítek. Na dalších emisích se razítko v kruhovém oválu již neobjevuje; pošt mistr si oblíbil variantu v rámečku. Dal si vyrobít razítko nové ve stejném provedení; oproti původnímu je rámeček trochu nižší (místo 17,5 mm jen 15 mm). Používal je až do doby V. emise. Kruhová razítka se na mikulovském poštovním úřadě prosadila rovněž, první jednokruhové v roce 1864 (v době VI. emise se jím po určitý čas razítkovalo i modře) a používalo se až do doby VIII. emise. Jednokruhové razítko, vybavené vedle datumky i údajem o roku (Vot. 1609/9), bylo užíváno v několika variantách od roku 1878 až do doby IX. emise. Před závěrem století bylo používáno osmihranné čárkové razítko (od r. 1896 na VIII. a IX. emisi) a od roku 1904 dvoukruhové razítko s dlouhým můstkem, které ještě nacházíme na popřevratových československých známkách.

Skládaný doporučený dopis do Lanškrouna (Landskron), frankovaný 3 x 9kr 1. emise. Na zadní straně rekomandační polatek 6kr 1. emise. Podací razítko rámečkové „NIKOLSBURG / 1 MAI“ (1855). Rekomandační razítko ozdobné „Nicolzburg / Recomandirt“.

V každém případě po zavedení známek přestalo být při odbavování zásilek používáno. Ne tak razítko rekomandační. Ve formě přídatného razítka bylo používáno až do doby VI. (?) emise. Na známkách I. emise se však objevuje také velmi, velmi vzácně jako razítko znehodnocovací (četnost jeho výskytu je v této formě přibližně obdobná jako použití R-razítka Čimelic na známkách, které patří k největším sběratelským skvostům!).

Určitá variabilita nápadů tehdejšího mikulovského pošt mistra a jeho invenční přístup při razítkování nám tak připravil nejedno potěšení.

Jan Klím

Literatura:

- Votoček. E. 1975, 1978: Česká poštovní razítka od nejstarších dob do roku 1918.
- Monografie díl 13, 14.